

qui loquitur, clare et perspicue ostendat alteri suum conceptum vel voluntatem, quasi præbens illi facultatem, ut eam intueatur, tunc is, qui audit, non credit loquenti propter auctoritatem ejus, sed quia videt ita esse quod dicitur, et ita non habet locum juramentum juxta proxime dicta. Si autem unus Angelus ita loquitur alteri, ut non intuitive rem dictam ostendat, sed solum abstractive per suum dictum, et auctoritatem, illam notificet, sic certe posset in pura natura angelica esse juramenti usus et utilitas, ut ratio facta probat. In qua assertione, vel promissione de futuro (quæ sine dubio potest esse in Angelis ex natura rei), non videtur dubium quin talis assertio vel promissio esset juramento confirmabilis, quia de se et natura sua infirma est, quia voluntas Angeli mutabilis est, qua ratione etiam infra dicemus capacem voti. Verum est tamen hæc vincula parum esse in angelica natura necessaria, quia et non indiget negotiationibus vel contractibus, et voluntatem habet magis firmam et constantem in sua deliberatione, quam humana natura, licet non omnino immutabilem.

17. *Possintne homines jura e in omni statu?*
— Sermo in præsenti est de hominibus viatoribus, quia post viam eadem ratio de illis est, quæ de Angelis Beatis, vel damnatis. Viatores autem homines habuerunt aliquando statum innocentiae, et postea naturæ lapsæ; sub quo includo nunc statum puræ naturæ, quia eadem esset ratio in illo, quæ fuit in philosophis sola ratione naturali utentibus. Dicemus ergo prius de statu innocentiae, ut origo vel occasio jurandi magis innotescat. Dixerunt enim aliqui, usum juramenti ortum esse ex malo peccati originalis, tanquam ex adæquata causa et radice. Ex quo fundamento necessario sequitur, non existente peccato originali non fuisse futurum juramenti usum, neque perseverante statu innocentiae homines fuisse juraturos. Fundamentum autem illud videtur posse sumi ex verbis illis Christi: *Quod amplius est, a malo est*, addita expositione Augustini supra tradita, quod juramentum non dicitur esse malum, sed esse a malo, scilicet, ex incredulitate hominum, et ex consuetudine mentiendo, qui sunt effectus peccati originalis. Et confirmatur, quia in statu innocentiae nulla esset necessitas juramenti, quia homines propter magnam innocentiam semper verum dicerent, et ita facile et sine periculo sibi mutuo crederent; non ergo esset necessarium juramentum; ergo neque usus ejus, quia esset vanus, et con-

sequenter peccatum saltem veniale, quod non habebat locum in statu innocentiae. Atque ita sentit Soto, d. lib. 18, q. 1, art. 5, et insinuat ibidem Aragon.

18. *Resolutio dubii.* — Nihilominus dico juramentum non esse ex his quæ necessario supponunt peccatum, vel effectus ejus in humana natura. Probatur, quia, licet humana natura esset integra et innocens, ignoraret negative multa, præsertim contingentia, præterita et futura, et præsentia etiam quoad tempus, sed distantia quoad locum, vel occulta quoad internos actus; posset ergo in illo statu unus homo ad alterum loqui de rebus sibi notis, et alteri ignotis, et alter posset illi credere propter testimonium ejus. Deinde testimonium illud etiam in illo statu non esset infallibile, quia homo etiam in illo statu non erat impeccabilis; posset ergo mentiri, quia non erat magis confirmatus in bono in illa materia, quam in aliis; sed hæc fallibilitas testimonii humani, et moralis necessitas credendi illud, est de se sufficiens ad capacitatem et ad usum juramenti; ergo hæc capacitas esset in statu innocentiae: unde illa fallibilitas et necessitas non pertinent ad effectus peccati originalis, sed per se sunt conjunctæ cum conditione humanae naturæ extra statum beatificum, in quocumque alio sit, nisi Deus velit alio modo quasi miraculo hominibus providere.

19. *Usum juramenti non fuisse repugnantem statui innocentiae.* — Hinc ergo probabile fit usum juramenti non fuisse repugnantem statui innocentiae, neque in hoc esse comparandum cum proprio actu poenitentiae, aut vindicativæ justitiæ, ut alii auctores volunt; nam poenitentia et vindicatio necessario supponunt peccatum, et per se respiciunt illud, ut commissum; juramentum autem non supponit peccatum, vel in jurante, vel in eo cui juratur. Primum est evidens in Deo, et Angelis Sanctis jurantibus. Secundum patet, quia sicut Deus juravit homini lapso promissionem incarnationis, ita potuisset illam sub juramento promittere Adamo, vel alicui posterorum ejus, etiamsi in innocentia perseverasset; nam congruit illius juramenti non sumitur tantum ex infirmitate et ignorantia hominis lapsi, sed etiam ex aptitudine mysterii, ad illud commendandum, et ad ostendendum propositum Dei absolutum, et per modum eujusdam extrinseci auxilii ad confortandum hominem in fide, seu ad credendum. Propter quas rationes potuisset Deus revelare sub juramento decretum suum absolutum de illo

mysterio, etiam Sanctis Angelis in sua conditio; ergo juramentum non necessario supponit peccatum ex parte ejus, qui jurat; ergo ex hac parte non repugnat juramentum in statu innocentiae. Neque vero ex conditionibus illius status sequitur futurum fuisse vanum aut peccaminosum juramentum. Nam imprimis possent ibi esse promissiones humanae et assertions de factis futuris: Faciam hoc, vel illud; ergo non esset omnino inutile juramentum ad confirmandam promissionem, et hominem obligandum, sicut non esset inutile vovere aliquid Deo propter obligationem et constantiam in proposito; deinde etiam in juramento assertorio non est difficile cogitare occasionem aliquam gravem, ob quam esset juramentum opportunum ad generandum in audiente firmorem fidem, quam ex sola auctoritate hominis etiam innocentis posset induci.

20. Itaque non existimo fuisse statum illum incapacem juramenti; et quamvis minor, et rara futura fuisse ejus necessitas, nihilominus existimo potuisse in illo statu juramentum fieri sine culpa, etiam veniali, hoc enim probat discursus factus. Quod autem dicitur juramentum esse a malo, non oportet intelligi, id est, a peccato originali, neque Augustinus hanc adhibuit expositionem; posset ergo intelligi de quocumque malo, quod est imperfectio naturæ. Vel melius illud intelligitur de juramento, prout nunc est in usu, cum tanta frequentia vel necessitate, sic enim proprium est lapsæ naturæ. Ad confirmationem autem jam responsum est, non fuisse quidem tunc absolutam necessitatem, nihilominus tamen non fuisse defutram congruentem utilitatem, saltem pro juramento promissorio; et hoc satis est ut posset habere locum sine peccato.

21. *De hominibus qui nunc jurare possunt.* — Secundo dicendum est de hominibus in hoc statu, de quibus imprimis supponimus ex dictis in primo capite, ante usum rationis, cum quo possint mortaliter peccare, non esse capaces proprii juramenti. Et ideo pueri et amentes incapaces sunt juramenti, quia licet possint interdum proferre verba, quæ ad jurandum sufficiunt, non tamen ex libera voluntate et intentione jurandi, quæ ad juramentum necessaria est. Post rationis autem usum ex natura rei omnes sunt capaces juramenti; nec in hoc potest determinari certa ætas, quia tempus pervenienti ad usum rationis non est idem in omnibus, sed prudenter in singulis conjectandum est. Jure autem hu-

mano, solet ætas pubertatis prescribi ut rata sint juramenta, vel ut quis possit ad jurejurandum cogi, c. *Pueri*, 22, q. 5. Sed nihilominus ante illam ætatem vere possunt jurare pro sua voluntate, et ideo etiam possunt in minori ætate esse perjuri, ut expresse dicitur in c. 1, de Delictis puerorum. Unde notat Soto, d. q. 4, art. 10, quod licet pueri ante decimum quartum annum non sint cogendi ad jurandum in judicio, si tamen jurare velint, non sunt prohibendi; quia ille est favor, non poena, et alias potest sufficienter constare illos esse sufficienter capaces.

22. Deinde loquendo de adultis possumus illos in duos ordines distinguere: unus est hominum ignorantium verum Deum, alius cognoscentium et colentium illum. De prioribus dubitari potest an sint capaces juramenti. Et breviter distinguendum est, quia tales homines interdum nullum omnino Deum aut superius numen cogitant vel admittunt, ut videntur esse athei, qui animæ etiam immortalitatem non credunt, et fortasse inter barbaras nationes aliquæ sunt hujusmodi: tales ergo homines non sunt capaces juramenti, quia nullum Deum possunt in testem invocare; imo nec videntur cogitare aliquid majus hominem; omnes autem qui jurant, per majorem sui jurant, ut dixit Paulus, ad Hebr. 6. Alii vero sunt infideles, qui licet verum Deum ignorent, falsum tamen, vel falsos colunt, ut sunt et ordinarie fuerunt populi Gentium. Et de his dicendum est, vere et in re non esse capaces juramenti, intentione autem et existimatione sua juramento uti posse. Primum patet ex dictis in c. 5, quia verum juramentum, veritate scilicet in essendo (quod solidum juramentum ad æquivocationem tollendam possumus appellare), hoc, inquam, non fit nisi per verum Deum; ergo non possunt illum in testem invocare; ergo non sunt capaces solidi juramenti; secundum autem satis probatur usu et consuetudine omnium Gentilium. Et ratio est clara, quia sicut isti cogitant Deum, ita sua existimatione cultum et religionem Dei habent; ita ergo jurare possunt cum absoluta intentione jurandi, quia re vera existimant per verum Deum jurare, et ad voluntum sufficit objectum putatum. Neque tale juramentum caret aliquo morali effectu, saltem ex conscientia erronea, ut in libro sequenti latius explicabimus.

23. Alium etiam ordinem hominum cognoscentium verum Deum in duos subdistinguere possumus. Nam quidam sunt infideles, qui fi-

dem infusam non habent, neque Deo aut in Deum credunt, et nihilominus athei non sunt, neque falsos Deos aut idola credunt aut colunt. Sed verum Deum mundi creatorem cogitant et adorant. Hujusmodi sunt Judæi et hæretici, atque etiam Pagani; quamvis enim non omnes isti æque Deum cognoscant, neque ex eadem origine, neque omnino eodem modo, omnes tamen in hoc convenient, quod Deum verum aliquo modo contrectant, saltem ex quadam fide, et traditione humana, et aliqui philosophi potuerunt per naturalem scientiam istuc pervenire, ut docet Paulus, ad Roman. 1 et 2. Hi ergo omnes capaces sunt juramenti, non putati tantum, sed veri, quia quælibet existimatio de vero Deo sufficit ut invocari possit in testem, modo naturali, sicut sufficit ad colendum illum, aliquo saltem imperfecto modo, ut plane sentit Paulus, in d. Epist. ad Romanos. Juramentum autem in tota sua latitudine sumptum non excedit naturalem cognitionem. Cujus signum sufficiens est, quia usus juramenti, ad firmando pacta et foedera, quasi jure gentium per dictamen rationis naturalis ab omnibus gentibus introductus est, ut ex Scriptura colligitur, Gen. 26 et 31, et ad Heb. 6, et ex jure civili, ac denique ex omnibus supra dictis; ergo omnes qui verum Deum agnoscunt aliquo modo, licet supernaturalia de illo ignorent, vel circa nonnulla errant, possunt illum per juramentum in testem invocare, ex vi rationis naturalis dictantis res incertas et contingentes ad testimonium magis quam humanum reducendas esse, ut earum probatio firmior sit. Erit ergo tale juramentum solidum et verum, et ita etiam vere habere poterit effectus juramenti proportionatos cognitioni et honestati naturali.

24. Solum posset quis dubitare de iis Gentilibus, seu philosophis, qui, licet cognoverint verum Deum sub ratione primæ causæ, ignorarunt de illo quædam attributa necessaria ad testimonium divinum invocandum, quales videntur fuisse illi, qui putarunt Deum non habere scientiam omnium singularium rerum, quæ inter nos aguntur, et præsertim futurorum contingentium, et qui putarunt Deum non habere providentiam humanarum rerum. Hi ergo omnes videntur fuisse incapaces juramenti solidi, quantumvis alias Deum verum agnoscerent; nam qui jurat per Deum, profitetur ipsum nosse omnia; quis enim in confirmatione sui dicti afferat testem, quem ignorantem existimat? Respondetur primo negando consequentiam; nam, licet juramentum,

vere et re ipsa intellectum secundum omnia quæ virtute includit, illa omnia attributa in Deo requirat, tamen sæpe qui jurant, hoc non intelligunt, et solum ducuntur hac generali apprehensione, quod assertio accipit robur a juramento, vel quod pertinet ad honorem Dei, ejus nomine non confirmare mendacium, quamvis rationem ignorent. Ita ergo illi philosophi potuerunt errare circa illa Dei attributa, et nihilominus per nomen veri Dei jurare. Nam certe illi, qui jurant per falsos Deos, non videntur existimare illos omnia scire, vel omnium providentiam habere, et nihilominus per illos jurant ex communi illa apprehensione et consuetudine; ita ergo cum proportione accidere potuit cognoscentibus verum Deum, et circa nonnulla ejus attributa errantibus. Quod si fortasse aliquis esset tam perspicax, ut adverteret iuutilem esse jurationem per tales Deum, qui nec plenam scientiam, nec providentiam haberet, de illo facile concedam fuisse indispositum ad jurandum.

25. Venio tandem ad homines fideles, qui perfectissime possunt, quantum est ex parte divinæ cognitionis, verum Deum invocare, et consequenter etiam in testem adducere. Illi ergo omnes, quantum est ex se, apti sunt ad jurandum; neque in hoc potest aliqua exceptio aut dubitatio poni ex natura rei, vel ex divino jure. Ex jure autem humano aliquæ conditiones observari aut postulari solent ex parte personæ, quæ jurare debet, ut convenienter faciat, vel ut ejus juramentum recipiatur, ut notavit D. Thomas, dicta q. 89, art. 10. Verumtamen observandæ sunt distinctio-nes supra datae de juramento judiciali, vel extrajudiciali, solemnii, vel non solemnii, nam pro juramentis extrajudiciariis et privatis, seu non solemnibus, nihil peculiare in jure dispositum est, præter ea quæ ad juramenta minorum et subditorum pertinent (de quibus infra dicemus, tractando de irritatione juramentorum); de juramentis autem judicialibus vel solemnibus disponitur interdum in jure, ut aliquæ personæ ad ea vel non admittantur, vel non vocentur; vel ipsomet personis aliquando prohibetur, vel conceditur, ne tali vel tali modo jurent.

26. In quo breviter est observandum, præter eos qui ob defectum etatis apti non sunt ad jurandum, duobus modis quasi omnino contrariis excludi vel prohiberi personam a juramento præstando, scilicet, vel in penam, vel in privilegium aut honorem. Priori modo excluduntur infames, c. *Testimonium*, de Tes-

tibus, et maxime perjuri, ut infra lib. 3 dicimus, et in hac poena non solum videtur attendi ad vindicationem delicti, sed etiam ad honorem juramenti, propter periculum et præsumptionem quod tales personæ non exhibebunt debitam reverentiam juramento, ut notat D. Thom., d. art. 10. Posteriori autem modo prohibentur Presbyteri jurare in manibus laicorum, nisi de licentia sui Prælati, quando nimis jurant alteri, ut superiori, vel judici alicujus causæ, juxta c. 1, de Juramento calumniæ, et c. *Ex rescripto*, et c. *Per-venit*, de Jurejurando, et aliis; de quibus videri potest Abb., in c. 1, eodem; et Sylvest., *Juramentum*, 2, q. 3, ubi alias declarationes hujus regulæ adducit. Pertinet autem hoc ad immunitatem et decentiam clericalis status, propter quod etiam dicitur in c. *Si quis Pres-byter*, 2, q. 5: *Sacerdotes ex levi causa jurare non debent*. De Episcopis autem dicitur ibidem, in c. 3: *Nos sacramentum Episcopi nescimus oblatum, neque unquam fieri debet*; in c. au-tem 1, excipitur, nisi pro fide recta. Et simili-ter excipi possunt alii casus, in quibus juramentum ab Episcopis exigitur, ut in abjura-